

23. PODNIKY CESTOVNÉHO RUCHU A INÝCH SLUŽIEB

Význam a úlohy cestovného ruchu a iných služieb

EKONOMICKÝ VÝZNAM:

Cestovanie je proces zmeny miesta, ktorý sa viaže najmenej na dve miesta (vysielacie a prijmacie miesto / Účastníkmi cestovného ruchu sú návštevníci.

CESTOVNÝ RUCH

- môžeme definovať ako masový a prevažne aj systematický sa opakujúci jav, v rámci ktorého cestujúci sa na navštívených miestach združujú ako spotrebitelia.

- cestovný ruch spadá do poslednej fázy reprodukčného procesu. Predstavuje spotrebu tak osobnú ako aj spoločenskú. Cestovný ruch pôsobí ako jeden z faktorov podnecujúcich rozvoj výroby a rast produktivity práce. Cestovný ruch podnecuje hospodársky život príjmacieho miesta tým, že na pomerne malom priestore sa vytvára spotreba navyše.

Z hľadiska národného hospodárstva je významný **aktívny cestovný ruch**.

Cudzinci prinášajú kúpnu silu / peniaze / získanú zárobkami vo svojej krajine ale zároveň zvyšujú príjmy v príjmacom mieste / platia za služby /aj celom národnom hospodárstve. Cudzineckým cestovným ruchom získaným príjem valút je pre národné hospodárstvo menej nákladným a lacnejším ako príjem valút z exportu. Príjem valút tvorí neviditeľný export. Význam cestovného ruchu:

1. POLITICKÝ VÝZNAM

- spočíva s poznávaním národov, zblížovaním, odstraňovaním predsudkov poznávania, myslenia kultúry, zblížovaním krajín s rôznym politickým systémom

2. KULTÚRNY VÝZNAM

- je nástroj prostredníctvom ktorého sa realizuje poznávanie a výchova národov a kultúrne tradície, spoznávanie jednotlivých kultúr národov.

3. SPOLOČENSKÝ

ÚLOHA SLUŽIEB

- zlepšiť pracovné a životné podmienky obyvateľov. Zvyšovať vzdelanostnú a kultúrnu úroveň. Zvyšovať peňažné príjmy obyvateľstva.

Podmienky vzniku cestovného ruchu

1. všeobecné:

- musia byť vytvorené počnúc vysielacím a končiac príjmacím miestom na colnom území tak, aby cestovný ruch mohol vzniknúť. Patria sem:

* mier - cestovný ruch sa môže rozvíjať iba v podmienkach mieru, vojna zabraňuje cestovnému ruchu, vo vojne zároveň dochádza k zničeniu zariadení cestovného ruchu.

* hmotná a kultúrna úroveň obyvateľstva / krajiny /

- cestovný ruch vzniká a rozvíja sa len tam, kde obyvatelia sú na takej hmotnej úrovni, ktorá im umožňuje potrebný voľný čas a dostatočné finančné prostriedky, ktoré nie sú ohrozené hospodárskymi ťažkosťami krajiny / devalvácia, inflácia, zmeny cenovej hladiny /

2. zvláštne:

- sú tie, ktoré vytvárajú z príjmacieho miesta cieľ cestovania.

* miestne hodnoty vyvolávajúce cestovný ruch - zaraďujeme tu:

- dary prírody / jaskyne, vodopády, hory ... /

- podmienky pre športovanie, lov, turistiku

- liečivé pramene

- kultúrne pamiatky špecifické pre danú krajinu / hrady .... /

* miestne udalosti, pomery

- zvláštnosti ľudovej tvorivosti, historické stavby / katedrály, paláce... /

- miestne udalosti vyvolávajúce cestovný ruch / dôležité športové podujatia, olympiády, výstavy, veľtrhy .... /

- miestne pomery a pripravenosť na uspokojovanie nárokov návštevníkov / ubytovacie, stravovacie zariadenia, jazykové znalosti obyvateľstva, kultúrna úroveň obyvateľstva - všetko v príjmacom mieste

Členenie cestovného ruchu

1. domáci cestovný ruch

- zabezpečuje pohyb a pobyt návštevníkov v rámci určitého štátu / vo vnútri štátu /.

2. zahraničný cestovný ruch

- zabezpečuje pohyb a pobyt návštevníkov v zahraničí. Zahraničný cestovný ruch delíme na:

* aktívny

- príchod a pobyt cudzincov u nás, pre štát znamená príjem valút a devíz

* pasívny

- predstavuje vycestovanie a pobyt našich obyvateľov do cudziny. Má opačný ekonomický význam ako aktívny cestovný ruch. / naši občania vyberajú valuty z bánk a použijú ich v cudzine /.

3. trvalý a sezónny cestovný ruch

* trvalý

- cestovný ruch sa uskutočňuje počas celého roka.

* sezónny

- charakterizovaný je z roka na rok opakujúcou pravidelnosťou, v určitých obdobiach roka čiže sezónach. Sezónny cestovný ruch delíme: a, jednosezónny cestovný ruch / vodné športy, .../ b, viacsezónny cestovný ruch / turistika, návšteva kultúrnych podujatí /

4. hromadný a individuálny cestovný ruch

* hromadný

- podmienky cestovania sú vopred dohodnuté organizátorom zájazdu. Účastníci cestovného ruchu prichádzajú spoločne, smer ich cesty a čas pobytu je vopred dohodnutý.

* individuálny

- účastníci cestovného ruchu cestujú podľa vlastného plánu, cieľ i dĺžku pobytu si určujú sami.

5. cestovný ruch s pobytom a bez pobytu

* s pobytom

- návštevníci využívajú v cieľ svojjej cesty ubytovacie zariadenia.

* bez pobytu

- výletný cestovný ruch

- návštevníci nevyužívajú ubytovacie zariadenia, cestovný ruch je krátkodobý, väčšinou jednodenný, ale kladie nároky na stravovacie zariadenia / futbal, návšteva galérie .../

6. viazaný a voľný cestovný ruch

* viazaný

- znamená viazanosť na určité podmienky a výber /podnikové dovolenky/

* voľný

- na základe samostatnej voľby spotrebiteľov

Ubytovacie a stravovacie služby

- patria k zvláštnym podmienkam cestovného ruchu. Je východiskom hodnotenia kvality ďalších služieb. Poskytovanie ubytovacích služieb je významným predpokladom rozvoja pobytového cestovného ruchu.

FUNKCIOU ubytovacích služieb je umožniť návštevníkovi ubytovanie a prenocovanie alebo prechodné ubytovanie a uspokojenie ďalších potrieb. K ďalším potrebám ubytovacích služieb zaraďujeme:

- možnosť dodržiavať osobnú hygienu

- úschova batožín a cenín

- poskytovanie informácií, telefonické spojenie, možnosť stravovania

Ubytovacie služby poskytujú ubytovacie zariadenia ich činnosť upravuje a kategorizuje odborová norma, podľa tejto normy sa začleňujú zariadenia do kategórií a v rámci kategórií do tried.

Druhy ubytovacích zariadení:

- hotely, hostince, nocľahárne, zrubové chaty, stanové tábory.

Hotely: - podľa kvality: A* de luxe, A*,B*, A,B,C, poznáme hotely:

PASANT, GARNI, BOTEL, ROTEL, MOTEL

HOTEL - je to zariadenie s najmenej 10 izbami a celodenným stravovaním
HOTEL GARNI - zariadenie s najmenej 10 izbami s obmedzeným stravovaním
MOTEL - zariadenie s aspoň 10 izbami pre hostí. Slúži na prechodné ubytovanie motoristov. Parkoviská sú blízko motela.
BOTEL - ubytovacie zariadenie v trvale zakotvenej lodi
PENZIÓN - je jednoduché ubytovanie hotelového typu s väčšou obložnosťou izieb - väčší počet lôžok v izbe - najviac 4.
TURISTICKÁ UBYTOVŇA - jednoduché ubytovanie v ubytovacích miestnostiach, v ktorých je väčší počet lôžok - najviac 12.
CHATOVÁ OSADA
KEMPING - toto zariadenie poskytuje pre návštevníkov ubytovacia plocha, návštevník je ubytovaný vo vlastnom zariadení - stan, prives

Ubytovacie zariadenie musí byť označené, keď sa jedná o Turistickú ubytovňu, chatovú osadu, kemping, prístupové cesty musia byť riadne vyznačené. Pri vchode do zariadenia musí byť označená kategória a trieda, názov zariadenia, adresa prevádzkovateľa, zariadenie musí mať vyznačené čas prevádzky, musí byť vyznačené meno a priezvisko vedúceho zariadenia.

Triedy ubytovacích zariadení sú označené hviezdikami.

STRAVOVACIE SLUŽBY

- podmienkou rozvoja cestovného ruchu je poskytovanie stravovacích služieb. Stravovacie služby v porovnaní s ubytovacími službami nie sú vždy aktuálne, pretože návštevník má možnosť aj individuálnej prípravy stravy. Stravovacie služby poskytujú stravovacie zariadenia. Odborová norma rozdeľuje stravovacie strediská do kategórií a podľa vybavenia úrovne a rozsahu poskytovaných služieb do skupín:

- * základné stravovanie - reštaurácie, jedálne
- * doplnkové stravovanie - bufety, víčap, hostinca
- * spoločenské a zábavné stravovanie

ROZDELENIE STRAVOVACÍCH ZARIADENÍ:

REŠTAURÁCIA - ponúka široký sortiment jedál základného stravovania
JEDÁLEŇ SO SAMOOBSLUHOU - ponúka stravovanie a doplnkové občerstvenie v miestach s vysokou frekvenciou návštevníkov / železničné stanice /
BUFET - ponúka rýchle a doplnkové stravovanie konzumované väčšinou postojačky
BISTRO - je to rýchle stravovanie formou samoobsluhy, jedlá a nápoje sú v nenávratných obaloch.
DENNÝ BAR - je to stolové zariadenie, kombinované barovým pultom, sú to špeciálne strediská rýchleho stravovania / picérie, grily, snacky/
HOSTINEC - zabezpečuje prevažne predaj nápojov prípadne aj jednoduché občerstvenie
PIVNICA - je zameraná na podávanie piva a jedál vhodne doplnujúcich jeho konzumáciu
VÍČAP PIVA - je zariadenie, ktoré predáva pivo a ostatné nápoje v prinesených nádobách
KAVIARENĚ - slúži dlhšiemu pobytu hosta, k tomu je prispôsobené aj zariadenie, vybavenie a služby
EXPRESO - ponúka prevažne teplé nápoje, cukrárenské výrobky a výrobky studenej kuchyne
VINÁREŇ - podávanie nápojov prevažne vína a studených pokrmov
VIECHA - je to zariadenie na podávanie prevažne sudového vína, fľašového vína
NOČNÝ BAR - má zábavný charakter, prispôsobený dlhšiemu pobytu hosta + má tanečný parket a väčšinou živú hudbu
REŠTAURAČNÝ VOZEŇ - sú zaraďované do medzinárodných a vnútorných vlakových súprav, ponúka obmedzený sortiment jedál

Výkony a efektívnosť podnikov cestovného ruchu

VÝKON - je výsledok činnosti, ktorý predstavuje výrobok, prácu-službu
Nie všetky činnosti v cestovnom ruchu môžeme vyčíslit v tržbách, výsledky na úseku zdravotnom, kultúrnom môžeme určiť len nepriamo.

Tržby v cestovnom ruchu vyjadrujú množstvo vydaných peňažných prostriedkov obyvateľov na cestovný ruch. Patria tu tržby za ubytovanie, z prevádzky zariadení cestovného ruchu / lanovky, vleky / za nepravidelno autobusovú a lodnú dopravu. Výnosy cestovných kancelárií vstupné do objektov.

Výkony v cestovnom ruchu budeme vyjadrovať cez ukazovatele:

1. prvý ukazovateľ: počet **hostí, ktorí prenocovali**, teda využili služby ubytovacích zariadení. Počet hostí vyjadruje návštevnosť objektu. Počet lôžkovní je časový ukazovateľ kapacity ubytovacích zariadení a vypočítame ho: ak počet dní prevádzky násobíme maximálnou kapacitou vyjadrenou počtom lôžok. / počet lôžkovní = počet lôžok . po čet prevádzkových dní /.

Priemerná dĺžka pobytu vyjadruje priemerný počet prenocovaní na jedného návštevníka. Tento ukazovateľ sa používa pri sledovaní nákladov a výnosov ubytovacích zariadení. Dĺžka pobytu sa vypočíta: ak počet prenocovaní delíme počtom hostí.

2. druhý ukazovateľ

- tržby cestovného ruchu okrem stravovacích služieb / k tržbam CR zaraďujeme tržby za: vstupenky do zariadení CR, do historických, kultúrnych objektov, tržby za poplatky na rozvoj CR - pohľadnice, vstupenky do jaskýň.../

EFEKTÍVNOSŤ:

- čím je dĺžka pobytu hosta vyššia, tým je vyššia efektívnosť podniku.
- pri predlžovaní pobytu hosta v ubytovacom zariadení sa náklady na pobyt hosta znižujú

efektívnosť zahraničného cestovného ruchu sa vyjadruje:

- počtom hostí, návštevníkov z cudziny
- ukazovateľom hodnoty služieb - tento ukazovateľ vyjadruje tržby prijaté od cudzincov v devízach.

Služby regionálneho charakteru

- najväčšiu časť platených a neplatených služieb poskytujú pre obyvateľstvo a organizácie REGIONÁLNE SLUŽBY. Tieto služby rozdelujeme

1. poradenské

- advokátske, pedagogicko-psychologické, predmanželské a manželské poradne, poradne pre drogovu závislých, informačné kancelárie

2. výkonné služby

poskytujú ich podniky a živnostníci, napríklad opravárenské, komunálne

3. správne služby

- poskytujú ich miestne zastupiteľské orgány, úrady, magistráty a to v oblasti riadenia, správy, poriadkové služby

Zaraďujeme tu: živnostenský úrad, daňový úrad, úrad práce

Medzinárodné zosielateľstvo

- zaoberá sa službami prepravy tovaru v zahraničnom obchode. Táto služba si vyžaduje špeciálne poznatky a skúsenosti, aby boli náklady čo najnižšie. Ich pracovnou činnosťou je voľba vhodných dopravných ciest, dopravných prostriedkov, koordinácia kombinácia dopravy, skladovanie. V súčasnosti tieto služby poskytujú súkromné podniky.

Služby

- sú cieľavedomé cudzie činnosti, ktoré uspokojujú ľudské potreby svojím vlastným priebehom. Tvoria terciálny sektor. Rastom životnej úrovne dopyt po službách neustále rastie.

FAKTORY SPOSOBUJÚCE DOPYT PO SLUŽBÁCH:

- rastom počtu obyvateľstva | - rast príjmov obyvateľstva
- zamestnanosť žien | - nároky na bývanie
- zmena životného štýlu ľudí |

ČLENENIE SLUŽIEB: - platené: - osobné, zamerané na osobu

- vecné, zamerané na spoločnosť

- neplatené

PODĽA POSOBNOSTI SLUŽBY DELÍME NA:

1. medzinárodné služby - vyžadujú špeciálne znalosti

2. spoločenské služby - zdravotno-liečebná starostlivosť, notárstvo, súdnictvo, políciu, peňažné služby, kultúru

3. regionálne služby - poradenské, správne služby, súkromné podniky

www.euroekonom.sk